

μησε ἐκεῖνος ἀπὸ τῆ μητέρα τους Φλώργια Δελλαδέτσιμα πού πέθανε χωρὶς διαθήκη καὶ ἀνῆκαν στὴν προίκα της. Ἡ ἀδελφὴ της καὶ οἱ κληρονόμοι της νὰ ἔχουν τὴν ὑποχρέωση νὰ δίνουν «αἰωνίως» στὴν ἐκκλησία τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου τῶν Χαβριάτων, ὅπου εἶναι θαμένος ὁ ἀντρας της Βιτζέντζος καὶ θὰ ταφεῖ καὶ ἡ ἴδια, ἓνα τζεκίνι χρυσὸ κάθε Σεπτέμβριο γιὰ μνημόσυνό τους.

4. ΔΙΑΘΗΚΗ ΚΑΛΟΜΟΪΡΑΣ ΦΟΥΚΑ ΧΗΡΑΣ ΒΙΚΕΝΤΙΟΥ ΔΑΜΟΔΟΥ

1764 Νοεμβρίου 13

Τ.Ι.Α.Κ., Νοταριακὸ Ἀρχεῖο ἀριθ. 433 Κωνσταντῖνος Γράβαρης, Πρωτόκολλο 12, (10 Μαΐου 1746 - 29 Ἀπριλίου 1765), φ. 60.

1764 Νοεμβρίου 13

Εἰς ταῖς 22 ὄραις ἐκράχτικα ἐγὼ ὁ Νοτάριος ἀπὸ τὴν ἀρχόντισσα *S(ιο)γα Καλομήρα Φόκα* χήρα ἐλευθέρη τοῦ ποτὲ *Sr Δοτὸρ Βιτζέντζου Δαμοδοῦ* μετὰ τὸ μέσος τοῦ Ἀναστάσι Θιακοῦ δουλευτῆ τοῦ σπετάμπιλε *Sr Γιανάκι Τυπάλδου Κοσταντακάτου* ποτὲ *Sr Σπύρου* διὰ νὰ ὑπάγο μετὰ τὸ πρωτόκολλό μου εἰς τὴν ἡκίαν τοῦ αὐτοῦ *Sr Γιανάκι*, ὅθεν, ἠβρίσκετε ἢ αὐτὴ ἀρχόντισσα *Sra Καλλομίρα*. Κὲ πεγενάμενος αὔθις τὴν ἠβρα καλουμένα ἔχοντας τὴν ὄγίαν της καθούμενη καὶ εἰς μίαν καθέκλα καὶ ἐροτόντας τη τὴ θέλει ἀπὸ ἐμένα ὑπε μου : Θέλο τώρα ὅπου ἔχω ἡγίαν κὲ σόον τὸν νοῦν καὶ τὰς φρένας μου, καὶ τὴν λαλιάν μου καθαρὰν τὰ διορίσο τὴν διαθήκην μου κὲ διορθόσο τὰ πρᾶγματά μου εἰς ἀνάπαυσιν κὲ διόρθοσιν τῆς ψυχῆς μου, τὴν ὡπίαν ἠβρίσκοντας εἰς τέτεια καλλὰ σεντιμέντα καὶ γνώμην θεληματικὴν, τῆς ὕπα νὰ διορίσι ἐκεῖνο ὅπου ὁ Θεὸς τὴν ἐφότισε. Ἔτι λέγει ἔμπροσθεν ἐμοῦ Νοταρίου κὲ τῶν παρόντων προσκαλεσμένων κάτοθεν ὑπογεγραμμένων μαρτύρων, κράζοντας τὸ «Κύριε ἐλέυσον, κὲ μνίσθιτί μου Κύριε, ὅταν ἔλθης ἐν τί βασιλία σου», διὰ κλαουζούλα καὶ δέ(η)σί μου τῆς παρούσης ἀληθινῆς, τέλιας κὲ παντοτινῆς διαθίκης της, μετὰ τὴν ὡπίαν κόβει, ἀνουλάρι κὲ ἰντεροδίκη καθ' ἄλη προτίτερι καὶ στερνότερι ὅπου ἠμπόριε νὰ εὑρεθῆ μετὰ κλαουζούλα εἰ δίχως κλαουζούλα, ἔχοντας ἐτούτη μόνον ὄλην τὴν δύναμην καὶ ἐξεκουτζιὸν διὰ τὰ πάντα ὅπου θέλει διορίσο, ὡς ἀληθινὴ μου ἴστερην, πρότη κὲ παντοτινὴν γνώμην κὲ βεβαίαν θέλησιν, μετὰ τὴν ὡπίαν πλερονο τὴν συνιδισίαν μου μετὰ ὄλην τὴν ἀλίθιαν, κὲ κατὰ τὸ χρέος μου τὸ φυσικὸν κὲ χριστιανικόν, στέκοντας κὲ δύναμην τῆς παρούσης τὸ «Κύριε ἐλέυσον, κὲ μνίσθιτί μου Κύριε ὅταν ἔλθης ἐν τί βασιλία σου» ὡς ἄνωθεν διὰ δέσιμο παντοτινὸ, κὲ καθ' ἄλη πρότη εἰ ὕστερη τῆς παρούσης, ὅπου νὰ ἔχη κὲ τὴν ἡδίαν κλαουζούλα θέλο νὰ μὴν ὀφελά, ἐπιδὴ κὲ ἐτούτη θέλο νὰ ἦνε ἢ κύρια, ἀληθινὴ καὶ παντοτινὴ. Ἔτι λέγει : Ἀπὸ τὸ πρῖκιόν μου καθὼς κοντενίση ἢ ἀρέσκιά μου δὲν ἔλαβε ὁ ἄνωθεν ποτὲ ἀνδρας μου, οὔτε ἐγὼ, ἄλο ἀπὸ τζεκίνια τριάντα

κὲ ἓνα ἄμπιτο μπροκάδο, τὰ δὲ ἐπίλιπα ἔχο νὰ τὰ λάβο ἀπὸ τὰ ἀδέλφια μου
 κηγά, διὰ τὴν δὴναμιν τῶν ἀτώναι, μὲ τὰ ὅποια ἔκοφε τὸ τριγ... ὁ ἄνωθεν
 ποτὲ ἄνδρας μου, εἰς τὰ ὠπία ρεσίδουα κρέδιτα τοῦ πρικυοῦ μου μόνον ἔξο
 ἀπὸ τὰ τζεκίνια τριάντα καὶ ἄμπιτο μπροκάδο, ὅπου τὰ κρατὸ διὰ νὰ τὰ
 διασπονέρο ὡς θέλο τὰ ἀφίνο τὰ αὐτὰ ρισίδουα τοῦ πρικιοῦ μου, λέγο, διὰ
 κληρονομίαν τῶν ἀρχόντων ἀδελφῶναι μου : Sr 'Αντζουλου, Sr Νικολὶ κὲ
 Sr Πέτρου, κὲ τὸν ἀνιψιδειῶναι μου πεδειῶν τῶν ἄλων μου ποτὲ ἀδελφῶν
 Sr Παναγῆ καὶ Sr Σπύρου, ἡμιρᾶζοντες τα εἰς πέντε ὅμια μερτικὰ κὲ νὰ
 μὴν λάβουν καὶ βάλουν καμιανὶς λογῆς διαφορὰ εἰ πρετέζα τῶν ἀρχόντων
 κουνιαδῶναι μου, ἀδελφῶν Δαμοδέων διὰ κανέναν τρόπον διὰ κανένα πράνμα,
 κὲ ἂν τὴν λάβουν κὲ βάλουν νὰ ἀγρικιόνται πρίβιοι διὰ πάντα οἱ αὐτοὶ ἀδελ-
 φεὶ μου Sr 'Αντζουλος καὶ Sr Νικολλὶς καὶ Sr Πέτρος καὶ τὰ ἀνίψια μου,
 πεδεια τῶν ἄλων μου ἀδελφῶν, Sr Παναγῆ καὶ Σπύρου, κληρονομει μου
 ὡς ἄνωθεν ἀπὸ τὴν κληρονομίαν, ὅπου τοὺς ἀφισα καὶ νὰ κλίρι κὲ ἀπομένη
 ἢ αὐτὴ κληρονομειὰ πρὸς τοὺς αὐτοὺς κουνιάδους μου Δαμοδέους, κὲ ἐτούτο
 διὰ ἀνάπαυσιν τῆς ψυχῆς μου, καὶ φθάνι ὅπου τόσους χρόνους ὅπου τοὺς ἔ-
 λυφε τὸ πρικιόν μου, ἐρυσεντίραναι οἱ αὐτοὶ κουνιάδει μου κὲ ποτὲ ἄνδρας
 μου τόσα προγκιουδίτζεια. *Ἐτι λέγει, διὰ τὰ αὐτὰ τζεκίνια τριάντα κὲ διὰ
 τὸ ἄμπιτο τὸ μπροκάδο μου ἔδοσαν οἱ αὐτοὶ κουνιάδει μου τζεκίνεια πενήντα,
 τὰ ὅπια τὰ ἔβαλα ἰν δεπόσιτο εἰς τὰ χέρεια τοῦ ἄνωθεν Sr Γιανάκι Τυπάλδου
 Κωνσταντακάτου κουνιάδου μου, κὲ μου δίνη κὲ μου ἔδοσε κοντουαλμέντε
 τὸν κάθε χρόνο διὰ διάφορο τζεκίνεια πέντε, ἀπὸ τὰ ὠπεία ἀφίνο διὰ ταις
 ἀγάπαις καὶ στίμαις τῶν αὐτῶν κουνιάδουαί μου Δαμοδέων τζεκίνεια δε-
 καπέντε, τῶν ὠπίον ἀφίνο περίπλεον κὲ ὦτι πράνμα μου ἠβρίσκετε κὲ εὐ-
 ρεθῆ, μόμπιλε εἰς τὸ χορίον Χαβριάτα διὰ ἔσπρέσο τους λεγάτο τόσο τὰ τζ.
 15 : ὅσαν καὶ τὸ μόμπιλε ὡς ἄνωθεν. *Ἐτι λέγει : ἀφίνω τῆς κυράτζας Φρα-
 γκίσκας, κοπελός μου διὰ ἀγάπην κὲ διὰ κάθε ἄλο, τζεκίνεια χρυσὰ βενέ-
 τικα δέκα ἀπὸ τὰ ἄνωθεν πενήντα τοῦ δεπόζιτου, κὲ νὰ τὰ δίνη ο ἄνωθεν
 Sr Γιανάκις κουνιάδος μου, τόσο τὰ δεκαπέντε τῶν κουνιάδων μου Δαμο-
 δέων, ὅσαν κὲ τὰ δέκα τῆς Φραγκίσκας κοπελός μου, τὸν ἡδιον χρόνον τῆς
 θανῆς μου ἀπὸ τὰ ἠκοσιπέντε. *Ἐτυ ἔλεγεν, ὅπου ἀπομένουν νὰ εξοδιά-
 ζουν τζεκίνεια πέντε εἰς τὴν θανὴν μου διὰ κερί, λιβάνη κὲ πλερωμὴν τῶν
 παπάδων κὲ τὰ ἄλα ἠκοσι ὅπου ἀπομένουν τὰ ἀφίνο τῆς ἰγαπιμένης μου
 ἀδελφῆς, Sr Διαμαντούλας, γυνῆς τοῦ ἄνωθεν Sr Γιανακὶ Τυπάλδου Κων-
 σταντακάτου, κὲ νὰ τὰ κάνη ὡς θέλει κὲ βούλετε, πλερόνοντας αὐτὴ τοὺς
 κόπους σου καὶ ὅσο σου ἀπαρθενίζει διὰ τὴν παρούσα μου Διαθήκην. *Ἐτι
 λέγει : « Ἀφίνο τῆς αὐτῆς ἰγαπιμένης μου ἀδελφῆς διὰ ἔσπρέσο της λεγάτο,
 ἀντάμα μὲ τὰ ἄνωθεν τζεκίνεια κὲ κάθε τους κάμπιο ὅπου ἠμποροῦν τότες
 εἰς τὴν θανὴν μου νὰ ἔχουν, τὰ κάτοθεν γεγραμμένα ὑποστατικὰ τὰ ὠπία τὰ
 ἔχο κὲ γνωρίζο, ὡς πράνματα φοντι δοτὰλ τῆς ποτὲ μιτρος μου Δελαδέτζιμα

Φλόργια, ἡ ὥπια ἀπέθανε ἀμπιτεστάτο κὲ τὰ ἐποσιδέρισε ὁ ποτὲ Sr Διμίτρις Φόκας ὄλοι μας ἀδελφός, κὲ μὲ τὸ θάνατόν του τὰ ἀφίσε ἐμένα μὲ τὴν διαθίκιν του, ἀπὸ τὰ ὥπεία ἀπαρθενίζουν κὲ τὶς ἄνωθεν S(ιορα)ς Διαμαντούλας ἀδελφίς μου, ὡς σινγκλιρονόμα κὲ αὐτὴ τῆς αὐτὶς ποτὲ μιτρός μας, τὰ ὥπεία ὑποστατικὰ τὰ ἔχο κὲ γνωρίζο εἰς ἀντιλαγὴν ἀπὸ τὸν παπὰ Καλοχερίδη διὰ ἐκίνα τοῦ πρικιού τῆς ἄνωθεν μιτρός μου στὰ Φαρακλάτα, κίμενα ἐτούτα εἰς τὸ χορίον καὶ μέρος τοῦ χορίου Κουβαλλάτα, χοράφι, τόρα φιτία κοζανίτιος, στὴν πλαγιά, τὸ δουλεύει ὁ εἰὸς τοῦ ποτὲ Βαρδαράμου Παλιμέρι, ταγαρίων πέντε. Ἐτερο κοζανίτιος συγκολὰ τὸ δουλεύη ἢ κληρονομειὰ ποτὲ Θεοδορὴ Παλιμέρι Δακρεντάτου ταγαρίων τρεῖα, τὸ χοράφι, τόρα φιτία, στὴν πλαγιά, τὸ δουλεβη ὁ Νικολλῆς Παλλιμέρης ποτὲ Στάθη, βατζελλίων δεῖω, τὸ χοράφι Παλλιόβρισι τὸ δουλέβη ὁ ἄνωθεν Νικολλῆς Παλλιμέρης βατζελλίου μισού, τὸ χοράφι στὴν Αἰτοφολιά Βουνπία τὸ δουλέβη ὁ εἰὸς τοῦ ἄνωθεν ποτὲ κὲρ Βαρδαράμου, ταγαρίου ἐνοῦ, κὲ τὸ πάχτο στάρη λίτραις ὀγδόντα, ἀπὸ εἷα ὀρνιθόπουλο, ὅπου δίνη ἢ κληρονομειὰ ποτὲ Ζίσιμου Δελλαπόρτα, κὲ νὰ τὰ κáινι κὲ αὐτὰ ἱγαπιμένι μου ἀδελφῆ ὡς θέλει κὲ βούλετε, ἔχοντας χρέος αὐτὴ κὲ ἢ κληρονομειάν τῆς διὰ πάντα ἐωνείος νὰ δίδη τῶν ἐφιμερείων τοῦ Ναοῦ τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου ἀπὸ τὸ ἄνωθεν χορίον Χαβριάτα, τὸν κάθε χρόνον, ἀρχινόντας ἀπὸ τὸν πρότον τῆς θανῆς μου εἰς τὸν μῆνα τὸν Σεμπτέβριον τοῦ κάθε χρόνου ἕνα τζεκίνι χρυσὸ διὰ σαραντάρη, διὰ νὰ ἔχουν χρέος οἱ αὐτοὶ ἐφιμέριοι νὰ λειτουργοῦν σαράντα ἡμέρες ἀράδα τὸν κάθε χρόνον εἰς μνιμόσινον τῆς ψυχῆς μου κὲ τῆς ψυχῆς τοῦ ἄνωθεν ποτὲ Sr δοτόρου Βιτζέντζου Δαμοδοῦ, ἀνδρός μου. Κὲ ἰν κάζο πρεμορίρη ἢ αὐτὴ ἀρχόντισα ἀδελφῆ μου λεγατάρια, νὰ μινεσχουν τὰ αὐτὰ καλλὰ ὄλα τοῦ λεγάτου τῆς, τοῦ κληρονόμου τῆς, ἐκείνου ὅπου θέλει διορίσι μὲ τὰ βάρη ἄνωθεν, καὶ νὰ ἀπομένουν διὰ πάντα τὰ ἄνωθεν ὑποστατικὰ ὀμπλιγάδα διὰ τὸ ἄνωθεν σαραντάρη. Ἐστι λέγει δὲν ἔχο νὰ ὑπὸ ἄλο κὲ περισσότερον νὰ ἀφίσο διὰ τὴν ψυχὴν μου κὲ κάμε τέλος, καθὸς κάνο κὲ ἐγὼ τῆς παρούσις διόρθοσις μου ἀλίθινῆς κὲ παντοτινῆς διαθύκης μου, τὴν ὥπια βεβαιώνο μὲ ὄλην τὴν ἀλίθιαν κὲ μὲ ὄλην μου τὴν καλογνομίαν διὰ νὰ τὴν ὑπογράψουν κὲ σιμαρτιρίσουν μὲ τὴν ὑπογραφὴν τους οἱ μάρτιραις προσκαλεσμένι ὡς ἄνωθεν, κὲ ὁ ἄλος ὅπου θέλει καλέσο διὰ νὰ ὑπογράψει κὲ βεβαιώσι διὰ ἐμένα ἐπιδὴ δὲν ἰξεύρω νὰ γράψο ὑπὸ χειρός μου. Λέγοντάς μου νὰ διαβάσο τὴν παρούσα διαθύκην ἀπὸ λόγον πρὸς λόγον, διὰ κάθε καλιότερη διόρθοσιν τῆς κὲ ὕπε νὰ κάμω τέλος διὰ νὰ ὑπογράψουν ὡς ἄνωθεν :

Τιμόθεος ἱερεὺς ὁ Κούρτζουλας παρακαλεστός ἀπὸ τὴν ἄνωθεν ἀρχόντισα ὑπογράφο διὰ ὄνομά τις οἱ ὅπια βεβεόνι τὴν ἄνωθεν διαθίκιν τῆς

Νικόλαος ἱερεὺς ὁ Μαλασποίνας ἤμουν παρὸν μάρτιρας

Ἀθανάσις Λικούδης μαρτιρὸ καὶ ἤμουν παρὸ

ΣΧΟΛΙΑ

Δέκα χρόνια μετὰ τὸ θάνατο τοῦ συζύγου τῆς, ἡ Καλομοῖρα, τὸ γένος Φουκά, συνέταξε τὴ διαθήκη τῆς. Ἔτσι, στὶς 13 Νοεμβρίου τοῦ 1764, στὸ σπίτι τῆς ἀδελφῆς τῆς στὸ Ληξούρι κάλεσε τὸν νοτάριο Κωνσταντῖνο Γράβαρη καὶ τοῦ τὴν ὑπαγόρευσε.

Τὸν «σπετάμπιλε» Γιαννάκη Τυπάλδο γνωρίζουμε καὶ ἀπὸ τὴν πράξη παράδοσης τῆς προίκας τῆς, ὅπου ὑπογράφει στὴ θέση τῆς ἐπειδὴ εἶναι ἀγράμματη. Ἐδῶ πληροφοροῦμαστε ὅτι πρόκειται γιὰ τὸν Γιαννάκη Τυπάλδο Κωνσταντακάτο, κουνιάδο τῆς, ἀνδρὰ τῆς ἀδελφῆς τῆς Διαμαντούλας. Περισσότερα στοιχεῖα γι' αὐτὸν καὶ τὴν οἰκογένειά του καθὼς καὶ τὴ διαθήκη του, ἐπεσήμανα σὲ νοταριακὰ ἔγγραφα τῆς ἐποχῆς δημοσιευμένα παλαιότερα²⁶.

Ἡ Καλομοῖρα ἀναφέρει ὅτι, ἀπὸ τὴ προίκα τῆς ποὺ ἀναφέρεται στὸ προικοσύμφωνό τῆς, δὲν ἔλαβε ὡς τὸ θάνατο τοῦ συζύγου τῆς παρὰ 30 χρυσὰ τζεκίνια κι' ἓνα φόρεμα μπροκάδο. Τὰ ὑπόλοιπα τῆς τὰ ὀφείλουν τ' ἀδελφία τῆς καὶ κρατεῖ τὰ πιστωτικὰ χαρτιά γιὰ νὰ τὰ διαθέσει ὅπου θέλει. Τὰ ἀφήνει λοιπὸν κληρονομιά στὰ ἀδελφία τῆς καὶ στὰ παιδιά τῶν πεθαμμένων ἀδελφῶν τῆς. Στὴν πράξη τῆς παράδοσης τῆς προίκας τῆς ἀναφέρεται ὡς χρεώστης ὁ ἀδελφός τῆς Δημήτριος, ὁ ὁποῖος ἔχει πεθάνει (ποτὲ Sr Δημήτρης) καὶ φαίνεται ὅτι ἦταν ὁ πρωτότοκος, γι' αὐτὸ ὑποσχέθηκε τὴν προίκα. Ὡς κληρονόμοι του εἶναι τώρα ὀφειλέτες τὰ ἄλλα ἀδελφία τῆς.

Ἡ διατύπωση στὴ διαθήκη τῆς κληρονομιάς ποὺ ἀφήνει στοὺς κουνιάδους τῆς καὶ οἱ ὄροι ποὺ θέτει στοὺς κληρονόμους συγγενεῖς τῆς φανερώνουν ὅτι ἡ Καλομοῖρα αἰσθάνεται πολὺ ὑποχρεωμένη ἀπὸ τὴν συμπεριφορὰ τοῦ συζύγου τῆς καὶ τῶν κουνιάδων τῆς σχετικὰ μὲ τὸ γεγονὸς τῆς καθυστέρησης τῆς προίκας τῆς: «καὶ ἐτοῦτο εἰς ἀνάπαυσιν τῆς ψυχῆς μου» γράφει, «ποὺ τοὺς ἔλειψε τόσους χρόνους τὸ προικιό μου» καὶ παραιτήθηκαν ἀπὸ κάθε ἀξίωση ἀποζημίωσης, ἀνέκοψαν τόσες προδικαστικὲς ἀποφάσεις.

Ἀξίζει νὰ σημειώσουμε ὅτι, ἐνῶ στὴν παράδοση τῆς προίκας τῆς ἡ Καλομοῖρα παρέλαβε ἀπὸ τοὺς κουνιάδους τῆς 60 τζεκίνια χρυσὰ καὶ 6 γιὰ τὸ ἄμπιτο, ἐδῶ δηλώνει ὅτι τῆς ἔδωσαν τζεκίνια 50 τὰ ὁποῖα ἐτόκισε στὸν Γιαννάκη Τυπάλδο. Δὲν ξέρουμε γιὰ ποῖο λόγο παρουσιάζεται αὕτη ἡ διαφορά.

Ἡ Καλομοῖρα ἐκφράζει «τὶς στίμες καὶ τὴν ἀγάπη τῆς» στοὺς κουνιάδους τῆς ἀφήνοντάς τους ἀπὸ τὰ χρήματά τῆς σχεδὸν τὸ ἓνα τρίτο καθὼς καὶ τὰ κινητὰ τῆς πράγματα στὰ Χαβριάτα. Θὰ θυμηθεῖ καὶ τὴν ὑπηρετριά τῆς Φραγκίσκα «διὰ ἀγάπην καὶ κάθε ἄλλο». Τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς περιουσίας τῆς, κινητῆς καὶ ἀκίνητης τὸ ἀφίνει στὴν ἀδελφή τῆς. Μᾶς πληροφορεῖ ἐδῶ ὅτι ὁ ἀδελφός τῆς, Δημήτρης Φωκάς, τῆς ἀφησε κληρονομιά μετὰ τὸ θάνατό του τὰ ὑποστατικὰ ποὺ εἶχε κληρονομήσει ἀπὸ τὴ μητέρα τους ἢ ὁποῖα πέθανε χωρὶς διαθήκη. Τὰ χτήματα προέρχονται ὅλα ἀπὸ τὴν προίκα τῆς. Μαθαίνουμε

26. Βλ. Γ. Πετροπούλου, ὁ.π., σ. 417 - 419 καὶ passim. Τὶς διάσπαρτες πληροφορίες συγκέντρωσα ἀπὸ τὰ ἔγγραφα τῆς οἰκογένειας Μπλέσσα ποὺ δημοσιεύονται ἐκεῖ, μὲ τὴν ὁποῖα εἶχε συγγενικοὺς δεσμοὺς ὁ Γιαννάκης Τυπάλδος Κωνσταντακάτος, ὅπως προκύπτει ἀπὸ μέρος τοῦ δένδρου τῆς οἰκογένειας ποὺ συνέταξα μὲ βάση τὰ παραπάνω στοιχεῖα (βλ. πίνακα 6/II). Στὴν ἴδια πηγή ἐπεσήμανα καὶ τὴ διαθήκη τοῦ Γιαννάκη, ἡ ὁποῖα λανθάνει ἐκεῖ ἀφοῦ, ἀπὸ παραδρομὴ, ὅπως φαίνεται, ἔχει ἀποδοθεῖ σὲ ἄλλο πρόσωπο καὶ μάλιστα γυναῖκα, τὴν Κωνσταντία Τυπάλδου Τζώρτζη. Ἀπὸ τὸ περιεχόμενον δὲν μένει καμιὰ ἀμφιβολία ὅτι πρόκειται γιὰ τὴ διαθήκη τοῦ Γιαννάκη Τυπάλδου Κωνσταντακάτου ποὺ μᾶς ἐνδιαφέρει ἐδῶ, ὁ ὁποῖος ἀφήνει σχεδὸν γενικὴ κληρονομία τὴν γυναῖκα του Διαμαντούλα, θυγατέρα ποτὲ Sr Τζανέτου Φουκά, τὴν ἀδελφὴ τῆς Καλομοῖρας.

τὸ γένος τῆς μητέρας της καὶ τὸ ὄνομά της : Φλώρια Δελλαδέτσιμα²⁷, ἀπὸ εὐγενική καὶ αὐτὴ γενιά. Σύμφωνα μὲ τὸ νόμο τὴν μητέρα ποὺ πέθαινε χωρὶς διαθήκη κληρονομοῦσαν ὅλα τὰ παιδιὰ ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸ φύλο, ἀκόμη καὶ τὰ προικισμένα κορίτσια εἶχαν τὰ ἴδια δικαιώματα²⁸. Ἐδῶ τὰ πράγματα παρουσιάζονται συγκεχυμένα. Τὸ πιθανότερο εἶναι, ὁ Δημήτρης νὰ τῆς ἄφησε τὸ μεριδιό του ἀπὸ τὴν κληρονομιά ποὺ πῆρε ἀπὸ τὴν περιουσία τῆς μητέρας του. Πῶς ὁμως ἀνήκουν ἀπ' αὐτὰ καὶ στὴν «συγκληρονόμα» ἀδελφὴ της, γιατί δὲν πῆρε καὶ ἐκείνη τὸ μεριδιό της μετὰ τὸ θάνατο τῆς μητέρας τους; Ἴσως θὰ μπορούσαμε νὰ ὑποθέσουμε ὅτι εἶχε καὶ ἡ ἀδελφὴ της παραιτηθεῖ ὑπὲρ τῆς Καλομοίρας ἀφοῦ ἡ οἰκογένεια δὲν εἶχε ἐκπληρώσει τὶς ὑποσχέσεις τῆς προίκας της καὶ τώρα ἐκείνη τῆς τὰ ἐπιστρέφει μετὰ τὸ θάνατό της.

Τέσσερα χρόνια μετὰ τὴ διαθήκη της ἡ Καλομοίρα καλεῖ στὸ σπίτι της στὰ Χαβριάτα τὸ νοτάριο καὶ τοῦ ὑπαγορεύει τὴν ἐπιδιαθήκη της (κωδ. δέκελλο). Ἐτσι στὸ πρωτόκολλο τοῦ νοταρίου Λάσκαρη Γαλάτη βρίσκεται καταχωρισμένη στὶς 7 Νοεμβρίου 1755, ἡ πράξη ποὺ δημοσιεύω παρακάτω.

Ἀφοῦ ἐπικυρώσει καὶ ἐπιβεβαιώσει τὴν παλαιότερη διαθήκη της προσθέτει ὅτι ἀφήνει στὸ γιό τοῦ κουνιάδου της Νικολοῦ, τὸν Στάθη, 10 τζεκίνια χρυσὰ καὶ 80 λίτρες σταφίδα ποὺ παίρνει πάχτο. Στὸν κουνιάδο της Sr Νικολὸ ἀφήνει ὅ,τι ὑπάρχει στὶς κασέλες καὶ τὸ φορτζέρι της.

ΕΠΙΔΙΑΘΗΚΗ ΧΗΡΑΣ ΒΙΚΕΝΤΙΟΥ ΔΑΜΟΔΟΥ

1768 Νοεμβρίου 7

Τ.Ι.Α.Κ., Νοταριακὸ Ἀρχεῖο, ἀρ. 407 Γαλάτης Λάσκαρης, Βιβλίο ΙΙΙ, φ. 26.

1768⁸ Νοεμβρίου 7

Τὴν σήμερον ἐστὶλε ἡ ἀρχόντισσα χήρα ποτὲ Sr Δοτόρου Νταμοδοῦ ὀνόματι κυράτσα Καλομήρα τῆ γυνῆ τοῦ ποτὲ Ἀναστάση Βουτζινὰ ὀνόματι κυράτσα Μαρκούλα καὶ μὲ ἔκραξε νὰ ἠπάγω εἰς τὴν ἰκὺαν της, ἔτζι ἦλθα παραντῆς καὶ ἠβροικάτην κυτόμενη εἰς τὴν κλήνι της ἀπὸ ὀλήγην ἀστένιαν καὶ ἐρότησά την ἂν ἀληθινὰ τὴν ἔστηλε καὶ μοῦ ἦπε νέ, ἔτζη ἐρότησά την τῆ θέλει ἀπὸ ἐμένα τὸν νοτάριον καὶ μοῦ εἶπε πὸς θέλη νὰ κάμη τὸ παρὸν κοντίκολο εἰς τὴν διαθήκην ὅπου ἔχει καμομένι εἰς τὲς πράξεις τοῦ Sr Κοσταντῆ Γράβαρη νοταρίου τὴν ὁποῖαν κονφερμάρει καὶ λαουδάρη εἰς σὲ ὅλα της τὰ μέρη. Καὶ ἔτζη βλέποντας τὴν πὸς ἔχη σόον τὸν νοῦν καὶ τὰς φρένας καὶ τὴν λαλιὰν καθαρὰν, ἔβαλα ἀρχὴν λέγοντάς μου οὔτος : Πὸς ἀφίνι τοῦ ἀνιψιοῦ της τοῦ Sr Στάθη, πεδῆ τοῦ κουνιάδου της τοῦ Sr Νικολέτου Ντα-

27. Γιά τὴν οἰκογένεια Δαλλαδέτσιμα βλ. Ἡ. Τσιτσελη, ΚΣ Ι, σ. 93 - 109. Τὸ ὄνομα «Φλώρια» μᾶς ὀδηγεῖ στὸ ἀρχικὸ ἐπώνυμο τῆς οἰκογένειας : Φλωριάς καὶ τὸν γνωστὸ στρατιωτικὸ καὶ πολιτικὸ Φλωριά Δελλαδέτσιμα ποὺ μέλος τῆς ἴδιας οἰκογένειας, ἔζησε καὶ διακρίθηκε στὰ μέσα τοῦ 17ου αἰ. στὴ Κεφαλονιά. Βλ. Τσιτσελή, δ.π., σ. 109.

28. Βλ. S. Flogaitis, δ.π., σσ. 48 - 49, 73 - 76.

μοδοῦ, τζεκίνια χρυσᾶ δέκα καὶ ὄγδοήντα λίτρες στάρη ὁποῦ λαβένι πάχθο ἀπὸ τὴν κληρονόμα τοῦ παπᾶ Καλοχηρήδη, ἀκόμα λέγη πὸς ὅ,τι πράγμα εἶνε μέσα εἰς τὸ φοιτζέση καὶ στὶς κασέλες τὸ ἀφήνι τοῦ κουνιάδου τῆς τοῦ Sr Νικολέτου Νταμοδοῦ. Οὗτος ἐπήγησεν καὶ ἐδιόρθωσεν εἰς μαρτορίας τὸν κάτοθεν καὶ ἡ ἀνοθεν ἀρχόντισσα δὲν ἰξεύρη γράματα νὰ βεβαιώση.

Σπύρος Μοσχόπουλος ἤμου παρὸν καὶ μαρτυρῶ
Σίσιμος Γαλάτης εἶμον παρὸν κὲ μαρτυρῶ

ΣΧΟΛΙΑ

Ἄπὸ τὸ παραπάνω ἔγγραφο ἔμμεσα πληροφοροῦμαστε ὅτι ἡ Καλομοῖρα ἔζησε στὸ σπίτι τοῦ ἀνδρα τῆς καὶ μάλιστα σὲ ἀγαθὲς σχέσεις μὲ τοὺς συγγενεῖς του, τὸν κουνιάδο τῆς Νικολὸ καὶ τὸ γιό του Στάθη, ὁ ὁποῖος ὅπως φαίνεται εἶναι καὶ τὸ τελευταῖο μέλος τῆς οἰκογένειας.

Δὲν εἶναι ἀπίθανο τὰ 10 τζεκίνια νὰ εἶναι τὸ ὑπόλοιπο ἀπὸ τὰ ἐξήντα πού εἶχε πάρει στὴν ἐπιστροφή τῆς προίκας τῆς καὶ δὲν τὰ ἀναφέρει στὴ διαθήκη τῆς, ὅπου σημειώνει ὅτι πῆρε 50 καὶ τὰ ἐτόκισε στὸν Γιαννάκη Τυπάλδο κουνιάδο τῆς, ἀνδρα τῆς ἀδελφῆς τῆς.

Τὰ ἔγγραφα πού μὲ ἀπασχολοῦν παρακάτω καὶ δημοσιεύω ὀλόκληρα στὸ τέλος, τὰ ἔχω κατατάξει σὲ ὁμάδες ἀνάλογα μὲ τὸ μέλος τῆς οἰκογένειας Δαμοδοῦ πού συμβάλλεται. Προτάσσω στὴ δημοσίευση κάθε ὁμάδας τὰ σχόλια καὶ τὶς παρατηρήσεις στὶς ὁποῖες μὲ ὀδηγοῦν τὰ στοιχεῖα πού προκύπτουν ἀπὸ τὰ ἔγγραφα. Οἱ ἀριθμοὶ παραπέμπουν στὴ σειρά πού ἔχουν στὴ δημοσίευση.

Μετὰ τὸ 1707 ἀπὸ τὰ παιδιά τῆς Μαργαρίτας ἐμφάνίζεται μονάχα ὁ Φραγκίσκος. Ὁ Πιέρος φαίνεται πὼς χάθηκε στὰ ξένα, ὅπως τὸ φοβόταν ἡ μητέρα του καὶ ὁ Γιάκουμος κάνει μονάχα μιὰ ἀγοραπωλησία τὸ 1707 καὶ χάνεται ἀπὸ τὸ προσκῆνιο. Ἔτσι σχεδὸν γιὰ μιὰ δεκαετία, ἐμφάνίζεται μόνο ὁ Φραγκίσκος, ὡς τὸ 1716, ὅποτε ἐνηλικιώνεται ὁ Γιάννης, ὁ μεγάλος γιός του. Ἄπὸ τὸ 1705 ὡς τὸ 1720 ὑπογράφει ὡς μάρτυρας σὲ νοταριακὲς πράξεις μὲ ἐνδιάμεσες ἀπουσίες, ὅποτε τὸν ἐπισημαίνουμε στὴ Βενετία, ὅπου σπουδάζουν αὐτὴ τὴν ἐποχὴ καὶ τὰ παιδιά του. Ὑστερα ἀπὸ ἀπουσία τεσσάρων ἐτῶν (1721 - 1724) ἐμφάνίζεται καὶ πάλι στὴν Κεφαλονιά τὸ 1725 καὶ 1726, γιὰ νὰ φύγει καὶ νὰ ἐγκατασταθεῖ ὀριστικά, ὅπως φαίνεται στὴ Βενετία, ὅπου ἔζησε τὰ ὑπόλοιπα χρόνια τῆς ζωῆς του, ὡς τὸ θάνατό του (1748). Θὰ τὸν ἐπισημαίνουμε στὴν Κεφαλονιά μονάχα μιὰ φορά, τὸ 1738, νὰ ὑπογράφει ὡς μάρτυρας στὸ χωριό του, ἕνα χρόνο μετὰ τὸ θάνατο τῆς γυναίκας του (1737).

Ἄπὸ τὰ τέσσερα νοταριακὰ ἔγγραφα πού τὸν ἀφοροῦν (ἀρ. 1-4), τὸ ἕνα εἶναι τοῦ 1725 καὶ τὰ ὑπόλοιπα τοῦ 1726. Στὸ πρῶτο ὁ Φραγκίσκος καὶ τὰ παιδιά του, ὁ Γιάννης καὶ ὁ δοτόρος Βιτζέτζος, ἔρχονται σὲ συμφωνία

μέ τους κληρονόμους τοῦ Στάθη Μουδήλου πού τους ὀφείλουν πάχτο δύο βατζελίων σταριουῦ. Ἡ συμφωνία ἔχει γίνει ἀπό τόν πάππο τοῦ Φραγκίσκου, Νικολό, καί οἱ κληρονόμοι τοῦ Μουδήλου δέν ἔχουν ἐκληρώσει τίς ὑποχρεώσεις τους ἐννιά χρόνια τώρα. Οἱ Δαμοδοὶ κατέφυγαν στή δικαιοσύνη, καί ὁ Γιάννης Μουδήλος ἀναγκάστηκε, γιά ν' ἀποφύγει τους παραπέρα δικαστικούς ἀγῶνες, νά δεχτεῖ τὸ συμβιβασμό. Τους ἔδωσε δεκαεννιά δουκάτα καί ἐλευθερώθηκε ἀπὸ τὸ πάχτο. Μὲ πάχτο ἔχει σχέση καί τὸ ἐπόμενο ἔγγραφο (ἀρ. 2). Ὁ Φραγκίσκος εἰσπράττει ἀπὸ τους κουνιάδους του, ἀδελφούς Μοσχόπουλους: Νικολό, Γιάκουμο, Βασίλειο καί Γρηγόρη, τὴ δεύτερη δόση πάχτου, τὴν ἀξία δηλαδή 1000 λίτρων σταφίδας πού εἶναι ἴση μὲ 150 δουκάτα. Δίγο παρακάτω, στὸ ἴδιο νοταριακὸ βιβλίο, πέντε ἡμέρες ἀργότερα, εἶναι καταχωρισμένη μιὰ ἄλλη νοταριακὴ πράξη (ἀρ. 3) μὲ κάπως παράδοξο περιεχόμενο. Ὁ Φραγκίσκος ἀνταλλάσσει κτῆμα μὲ τὰ παιδιά του Γιάννη καί δοτόρο πού ἐκπροσωποῦν καί τὰ ἄλλα ἀδελφία τους, γεγονός πού προϋποθέτει ὅτι ἔχουν ξεχωριστὴ περιουσία. Γιά τὰ μεγαλύτερα ἴσως θὰ μπορούσαμε νά ὑποθέσουμε ὅτι ἔχουν χειραφετηθεῖ, διαδικασία συνηθισμένη γιά τὴν ἐποχὴ, ἐδῶ ὅμως μετέχουν καί τὰ μικρότερα παιδιά. Δέν ἀπικλείεται αὐτὸ νά ἔχει κάποια σχέση μὲ τὴν ταραγμένη οἰκογενειακὴ κατάσταση τοῦ Φραγκίσκου, πού ὀδήγησε τὴν γυναίκα του πρὶν δυὸ χρόνια (1724) νά ζητήσῃ τὴν ἐξασφάλιση τῆς προίκας της καί τὴ διαδικασία τοῦ *vadimopio*. Τὸ ἔγγραφο αὐτὸ παρουσιάζει καί μιὰ ἄλλη «πρωτοτυπία»: δέν ἔχουν ὑπογράψει οἱ συμβαλλόμενοι καί οἱ μάρτυρες. Στὴ θέση τῶν ὑπογραφῶν ἔχει ἀργότερα σημειωθεῖ, τὸ πιθανότερο κατὰ τὸν ἔλεγχο τῶν βιβλίων, ἡ λέξη: *Vacuo*: κενό. Θὰ μπορούσαμε ἴσως νά ἀποδώσουμε αὐτὴ τὴν παράλειψη σὲ κάποια διαφωνία τῶν συμβαλλομένων, πού ἀνέκυψε τὴν τελευταία στιγμή, ἂν δέν εἶχα ἐπισημάνει καί σὲ ἄλλα συμβόλαια τοῦ ἴδιου συμβολαιογράφου, στὸν ἴδιο κώδικα, κενὰ στὶς ὑπογραφές καί τὴν σημείωση: *Vacuo*. Νὰ ἀποδώσουμε τὸ γεγονός σὲ ἀβλεψία τοῦ συμβολαιογράφου Εὐσταθίου Γαλάτη καί νά προσθέσουμε στὴν κακογραφία καί τὴν ἀνορθογραφία του καί τὴν ἀφηρημάδα ἢ τὴν ἀπροσεξία; Ἀπορίας ἀξίον ὅμως πῶς οἱ συμβαλλόμενοι δέν τὸ πρόσεξαν καί δέν ἀνησύχησαν γιά τὴν ἀκυρότητα τῆς πράξης. Τὸ πρόβλημα παραμένει. Στὸ ἐπόμενο ἔγγραφο (ἀρ. 4), τὸ Σεπτέμβριο τοῦ ἴδιου χρόνου (1726) ὁ Φραγκίσκος μὲ τὰ παιδιά του συμβιβάζονται μὲ τὸν Γιάκουμο Γαλάτη, ὁ ὁποῖος εἶχε χάσει ὑπόθεση στὸ δικαστήριο σχετικὴ μὲ κλήματα σταφίδας στὰ Στερνικολάτα. Τὰ κλήματα τὰ εἶχαν κερδίσει σὲ προηγούμενη «κρίση» οἱ Δαμοδοὶ ἀπὸ τὴ χήρα τοῦ Νικολοῦ Μηνιάτη. Ὁ Φραγκίσκος ὕστερα ἀπὸ δύο εὐνοϊκὲς γι' αὐτὸν δικαστικὲς αποφάσεις εἶχε κερδίσει ἓνα χωράφι πού τοῦ κατακρατοῦσε παράνομα ὁ Γιάκουμος Γαλάτης ἀπὸ τὸ 1707, ὁ ὁποῖος καί ὑποχρεώνεται νά τοῦ πληρώσει «τὰ φροῦτα» ἑπτὰ ἐτῶν, ἀφοῦ τοῦ χαρίζει τὰ ὑπόλοιπα.